

Едиб Хасанагић

БИОГРАФИЈА ЕДИБА ХАСАНАГИЋА

Историјски музеј Србије основан је 1963. године, после свестраног разматрања његове улоге у стручном и научном проучавању и популаризацији историје Србије. За директора Музеја именован је Едиб Хасанагић, до тада директор Института за историју радничког покрета Србије. На овој дужности остао је до одласка у пензију, 1980. године.

Едиб Хасанагић рођен је 1914. године у Прибоју. Гимназију је завршио у Скопљу, а студије права на Правном факултету у Београду. Педесетих година завршио је и Институт друштвених наука.

Интересовање и наклоност за проучавање економских и других питања развоја друштва, зачети у средњој школи радом у ђачким дружинама, Едиб Хасанагић је испољио видније за време студија на Београдском универзитету. То се одразило и у награђеним факултетским тематима о аграрној реформи у Босни и Херцеговини и о задругарству као средству за одбрану заната. Последњи темат објављен је у београдском часопису „Задругарство“.

Као члан левог крила студентског клуба „Село“, Е. Хасанагић се ангажовао у раду управног одбора Удружења студената права, бираног на листи народних студената. У студентском дому Београдског Гајрета „Осман Ђикић“, у коме је снажан утицај имао напредни покрет, био је председник Задружног клуба.

По повратку, 1940. године, у своје родно место Прибој на дужност приправника среског суда, активно делује и у раду просветно-културног друштва Гајрет и спортског клуба „Лим“, двају удружења грађана око којих се окупља и напредна омладина.

Укључујући се, почетком 1943. године, у Народноослободилачки покрет, Е. Хасанагић делује као илегални политички радник у Прибоју. Крајем године, на оснивачкој скупштини Антифашистичког већа народног ослобођења Санџака, као представничког тела народа Санџака, биран је за члана Извршног одбора тога Већа. Тада постаје и члан Савеза комуниста Југославије.

Пошто је у месецу марту 1945. године донета одлука да се расформира АВНО Санџака, шест срезова Санџака дошло је у састав Социјалистичке Републике Србије, а два среза у састав Социјалистичке Републике Црне Горе. Шест првих срезова чинили су Округ новопазарски. За председника Окружног народ-

ноослободилачког одбора изабран је Едиб Хасанагић. Биран је, истовремено, за посланика Антифашистичке скупштине народног ослобођења Србије, а нешто касније за члана Главног одбора Јединственог народноослободилачког фронта и за члана Окружног комитета Савеза комуниста, за сектор агитације и пропаганде. По тој партијској функцији уређивао је и окружни лист „Братство“.

Када је 1947. године у Београду основан Комитет за научне установе, Универзитет и високе школе, Едиб Хасанагић је заменик председника Комитета. После краћег задржавања на дужности помоћника министра правосуђа Србије, прешао је у Институт друштвених наука, прво као слушаалац а затим као предавач Института на катедри за историју радничког покрета и СКЈ.

Оснивањем историјских одељења при централним комитетима Савеза комуниста, почела је интензивнија обрада и проучавање историје радничког покрета и социјалистичке револуције. Историјско одељење Централног комитета Савеза комуниста Србије, које је касније прерасло прво у Завод па онда у Институт за историју радничког покрета, организовало је систематска и опсежна истраживања, сређивања, стручну и научну обраду и објављивање историјске грађе: писане (документи, штампа, литература) и мемоарске. У тај рад укључили су се и завичајни архиви и музеји. Више објављених зборника докумената из историје српског радничког покрета постали су основни извори за проучавање те историје. Другу и посебну врсту извора — претежно секундарних по своме значају, али за неке историјске догађаје и појаве и јединих — чинила су сећање активиста револуционарног покрета и бораца народноослободилачког рата, чије је бележење Институт организовао уз помоћ партијских комитета и организација Савеза бораца. Та сећања чине или архивску грађу, или су, уз друге изворе, делом публикована у виду хроника или историјских прегледа. Објављено је до сада око педесет завичајних хроника и шест томова едиције *Србија у народноослободилачкој борби*, који представљају историјске прегледе за подручја деловања ратних окружних комитета.

Као начелник Историјског одељења, а затим као директор Института, од 1953. до 1963. године, Едиб Хасанагић је био и редактор ових издања, пишући у некима предговоре и коментаре: *Први конгрес Српске социјалдемократске странке и Главног радничког савеза*; *Синдикални покрет у Србији 1903—1919*; *Српска социјалдемократска партија*, том први; *Хронологија радничког покрета у Србији*. Поред тога, припремио је за штампу (избор и редакција текста) и ове зборнике историјских извора, које су објавила поједина издавачка предузећа као своја издања: *Изабрани списи Димитрија Туцовића* (са библиографијом радова); *Први мај у Србији (1893—1914)*; *Комунистичка партија Југославије 1919—1941*; *Први свибањ у Хрватској* (у рукопи-

су); Филип Филиповић, *Изабрани списи* (са сарадницима). Уредник је едиције „Хронике из народноослободилачке борбе“, коју је издавао Републички одбор Савеза удружења бораца, и члан и секретар Редакционог одбора едиције „Србија у народноослободилачкој борби“, издате поводом обележавања двадесетогодишњице југословенске револуције.

Из историје социјалистичког покрета и народноослободилачке борбе Едиб Хасанагић је објавио ове значајније студије и радове: *Независни синдикати; Први конгрес Комунистичке партије Југославије* (три издања); *Мемоари и хронике из народноослободилачке борбе као историјски извори; Хронике из народноослободилачке борбе. О методу рада* (три издања); *Научни принципи рада на хронологији радничког покрета; Прве године организовања српског радничког покрета; Светозар Марковић и његово доба; Светозар Марковић у оцени српских социјалиста; Радован Драговић; Овде је Србија рекла слобода* (о седмом јулу 1941).

Упоредо са радом на историји радничког покрета и социјалистичке револуције, Едиб Хасанагић бавио се и питањима историјских архива и архивистике као директор Архива Србије (1954—1958). Архив Србије, као централни републички архив, ангажовао се, заједно са Друштвом архивских радника Србије и тек створеним завичајним архивима, на заштити и обради архивских фондова и збирки, слабо чуваних и уништаваних, и настојао да у широј јавности развија свест о значају историјских докумената за проучавање народне историје, односно историјског и културног наслеђа. Архив Србије доприносио је организовању архивске службе, подизању архивских кадрова и бољем друштвеном вредновању њиховог стручног рада. Најзначајнији резултати и проблеми рада Архива и завичајних архива третирали су у „Архивском алманаху“, заједничком историјско-архивистичком часопису Архива Србије и Друштва архивских радника Србије.

Учествујући у остваривању општег програма културе у Републици, Едиб Хасанагић ангажовао се и шире у организовању, раду и стварању друштвеног угледа историјских архива, озбиљно запостављених, у афирмацији архивске службе и архивистике у земљи и иностранству — и као председник Друштва архивских радника Србије, председник Савеза друштава архивиста Југославије, члан Архивског савета Југославије, уредник „Архивског алманаха“, уредник „Архивиста“, стручног часописа Савеза архивиста Југославије. Написао је из архивистике, поред осталих, и ове радове: *Издавање историјских докумената у Југославији; Историјски архиви у Србији; Правни прописи о организацији и задацима историјских архива; Стручна и научна делатност историјских архива.*

Музеји и музеологија били су нова област рада Едиба Хасанагића као директора Историјског музеја Србије од 1963. до 1980. године. Историјски музеј Србије, мада касно основан, развио је значајну делатност у стварању збирки музеалија којима

ће се, стручно и научно, обрађивати и илустровати историја привредног, културног и политичког развоја Србије, и то у свима историјским друштвено-економским формацијама. То је, према томе, и музеј социјалистичке револуције и социјализма. Остварујући тако широку и модерну концепцију приказивања историје, и садржајно и технички, настојања стручњака Музеја су усмерена пре свега на прикупљање и заштиту музејских експоната, али исто тако и на комплексну обраду (привреда, култура, политика) сваке теме приликом њиховог излагања. Из ових настојања настале су не само многе изложбе, приказиване у земљи и иностранству, него и публикације у којима су објављивани стручни и научни радови кустоса и спољних сарадника Музеја: „Зборник Историјског музеја Србије“, свеске библиотеке „Из историје Србије“, каталози и проспекти изложби. Музеј је развијао стручну сарадњу са завичајним и другим музејима, непосредно се ангажовао на стварању сталне поставке неких нових музеја, својим тематским изложбама и на стручним саветовањима популарисао модерну концепцију музеја општег историјског типа, насталих најкасније у породици музеја других врста.

Усмеравајући, заједно са Стручним већем, стручни рад Музеја, Едиб Хасанагић је радио посебно на теорији музеологије. Из тих проучавања настали су и ови значајнији радови: *Историјски музеји и популаризација народне историје; Музеји у Србији; Писана реч уз музејске експонате; Историјски музеји у савременом свету; Савремена историја и музеологија; Стручна и научна делатност историјских музеја — дефиниција и однос; Савременост као основ музејске тематике; Улога и делатност музеја по одредбама нових закона о музејима; Од идеје до остварења* (Концепција и развој Историјског музеја Србије).

Као председник новоосноване Заједнице музеја Србије, Едиб Хасанагић се шире ангажовао на питањима стручног рада и организације музеја у Србији. Уредник је „Зборника Историјског музеја Србије“, часописа за историју и музеологију, и „Билтена Заједнице музеја Србије“, стручног и информативног часописа.

Поред напред поменутог рада, Едиб Хасанагић се упоредо ангажовао и на општим друштвено-политичким пословима. Био је више година члан Секретаријата Републичког одбора Савеза бораца народноослободилачког рата Србије, радећи углавном на питањима револуционарних традиција, посебно на организацији бележења сећања активиста и бораца рата и револуције, на издавању хроника из рата и из живота заробљеника и интернираца у фашистичким логорима, на заштити споменика и спомен-обележја. Био је, затим, члан Општинског комитета СК Србије Општине Стари град; члан комисије за историју ЦК СКЈ и комисије за историју ЦК СКС; члан политичког актива ЦК СК Србије; члан управног одбора Друштва историчара Србије и потпредседник Савеза друштава историчара Југославије; члан савета издавачких предузећа „Просвета“ и „Нолит“; члан савета Филозофског фа-

култета, Народног музеја, Архива Србије, Музеја првог српског устанка; члан трију редакција популарне библиотеке Завода за издавање уџбеника Србије и редакција издавачког предузећа „Просвета“ из историје народноослободилачке борбе („Сведочанства“) и историје („Историјска библиотека“).

За свој политички и друштвени рад, за рад у области културе и науке, Едиб Хасанагић одликован је Орденом братства и јединства првог реда, Орденом заслуга за народ другог реда, Орденом Републике са сребрним венцем и Орденом рада са златним венцем. Додељене су му плакете Скупштине града Београда и Савеза удружења бораца народноослободилачког рата Југославије и Златна значка Просветно-културне заједнице Србије.

Ценећи рад Едиба Хасанагића у области културе, најчешће пионирски и покретачки, посебно његов допринос развоју Историјског музеја Србије, Збор радних људи Музеја одлучио је, на својој седници од 20. марта 1980. године, да му се, у знак признања, приликом одласка у пензију, посвети ова свеска „Зборника Историјског музеја Србије“.

Гојко Лађевић

директор Историјског музеја Србије